

Distriktens roll i framtidens IOGT-NTO

Antagen av kongressen 2015

Angående distriktens roll i framtidens IOGT-NTO

Förbundsstyrelsen föreslår kongressen besluta om genomförande av testverksamhet med tre olika modeller för distriktens roll och verksamhet i framtidens IOGT-NTO. Syftet är i första hand att söka modeller för att frigöra det ideella engagemanget bland medlemmar som i dag inte är aktiva i verksamheten.

Bakgrund

Kongressen 2013 uppdrog åt förbundsstyrelsen att i samarbete med distrikten utreda förutsättningar för framtidens förtroendevalda och distriktens organisering – detta utifrån två motioner som inkommit. I november 2013 tillsatte förbundsstyrelsen en fristående arbetsgrupp i syfte att ta sig an dessa frågor. Gruppen har haft representation från distrikten och förbundsstyrelsen.

Gruppens arbete har redovisats och diskuterats dels vid distriktsstyrelsesamlingen i Lund hösten 2014, dels vid samlingen för distriktsordförande och distriktskassörer på Tollare folkhögskola i januari 2015. Förbundsstyrelsen har behandlat ärendet vid sina sammanträden i november 2014 och mars 2015. Det är denna process, från november 2013 till våren 2015, som ligger till grund för styrelsens förslag till kongressen.

Uppdraget

Förbundsstyrelsen formulerade uppdraget till gruppen på följande sätt: "Kongressen gav styrelsen i uppdrag att utreda *distriktens framtida organisering* samt *förutsättningar för framtidens förtroendevalda*. På styrelsemötet i september beslutade styrelsen även att göra ett arbete kring att *rusta folkrörelsen inför framtiden*. Dessa tre uppdrag föreslås samsas i en och samma utredning som föreslås fokusera på *distriktens roll och uppdrag, hur distrikten bäst kan organisera sig* för att uppfylla dessa uppdrag samt vilka *förutsättningar förtroendevalda behöver* ha för att bidra till uppdraget."

Rusta folkrörelsen inför framtiden

Formuleringen *att rusta folkrörelsen inför framtiden* är central i uppdragsbeskrivningen. Gruppen har utgått från de beskrivningar av framtiden som formulerats i de gällande styrdokumenterna. I IOGT-NTO:s Mål och verksamhetsinriktning för 2014–2015 finns ett antal målformuleringar som beskriver hur vi bestämt oss för hur vi vill se IOGT-NTO. Bland annat kan vi läsa:

- IOGT-NTO har fler medlemmar som känner att de engagerar sig i organisationen.
- Allmänheten deltar i större utsträckning i vår öppna verksamhet och i våra kampanjer.
- IOGT-NTO har verksamhet i hela Sverige och ökar särskilt i storstäderna.
- IOGT-NTO har engagerade och kompetenta förtroendevalda som skapar förutsättningar för ny verksamhet.
- IOGT-NTO bedriver politisk påverkan i en majoritet av landets kommuner.
- IOGT-NTO bidrar till att priset på alkohol höjs och att tillgängligheten och marknadsföringen begränsas.
- Fler aktörer utanför nykterhetsrörelsen bär den restriktiva alkoholpolitiken.
- Alla känner till någon som är medlem i IOGT-NTO.
- Allmänheten har ökad kännedom om IOGT-NTO och känner till vad vi gör.

Möjligen kan uppdraget sammanfattas med tre begrepp: IOGT-NTO ska erbjuda *nykter gemenskap*, stimulera till *engagemang* och bedriva aktiv *påverkan* i organisationens kärnfrågor. Det är dessa centrala uppgifter i uppdraget som gruppen haft för ögonen när de har diskuterat distriktens roll/roller i arbetet.

Distriktens situation

Vilka är förutsättningarna för distrikten att uppfylla målen? I olika undersökningar och i samtal med distrikten har framkommit:

- Andelen medlemmar som är aktiva i föreningsverksamheten är låg (20 procent).
- 12 procent av medlemskåren är direktanslutna. Andelen direktanslutna är högst i storstadsområdena – Stockholm 30 procent, Göteborg o Bohuslän 20 procent.
- Av IOGT-NTO:s drygt 30 000 medlemmar är det endast cirka 5 500 som deltar i föreningarnas verksamhet.
- En minoritet av föreningarna genomför verksamheter inom de områden som prioriteras i Mål och verksamhetsinriktningen. Omvänt genomförs mycket av sådan verksamhet i distrikten, antingen med distriktet som genomförare eller av "intressegrupper".
- Det blir allt svårare att rekrytera ledamöter till styrelseuppdrag i distrikten. Under resursutredningen (RUT) framkom att allt färre gör allt mer. Att hitta former för avlastning av styrelsernas ledamöter är viktigt.
- I förhållande till distriktsstyrelsernas vilja, ägnas alltför lite tid åt utvecklingsarbete och alltför mycket åt administrativa och förvaltande uppgifter.

Under processen med att utarbeta förbundets framtida strategiska inriktning fördes samtal med distriktsstyrelserna. I dessa framkom att en klar majoritet av styrelserna upplever en frustration över att listan över sådant som organisationen förväntar sig av distrikten är alldeles för lång. Distrikten ska på många sätt hantera allt. Listan över uppgifter som behöver utföras är mycket längre än listan över uppgifter som är möjliga att genomföra. Det finns en önskan att lägga mer energi och resurser på utvecklingsfrågor än vad många distrikt i praktiken har möjlighet att göra. Utvecklingsfrågor kan vara allt från att hjälpa, stötta och utveckla verksamheter, stärka medlemsengagemanget och utbilda befintliga medlemmar i olika frågor. Något som tar mycket resurser är frågor av administrativ och förvaltande karaktär. Här återfinns till exempel fastighetsfrågor, föreningar som har ekonomiska eller demokratiska problem, arbetsgivarfrågor, administrativa uppgifter, hålla luft i befintliga föreningar, etc.

Behovet av testverksamhet kring distriktens roll

IOGT-NTO:s organisationsstruktur har sitt ursprung från sammanslagningen av IOGT och NTO år 1970. Då spelade bland annat reglerna för samhällets stöd till de ideella organisationerna en viktig roll för hur dessa organiserades. Regelverken för statsbidrag, landstingsbidrag och kommunala bidrag ställde också tydliga krav på organiseringen av den ideella sektorn.

I dag har vi inte samhällsbidrag till "vuxenorganisationerna" på samma sätt som tidigare. Och de bidrag som finns, styr inte alls på samma sätt som tidigare hur organisationerna är strukturellt formade.

Vidare, vilket vi fått bekräftat både genom forskning och undersökningar om vår egen verksamhet, har medlemmarna och presumtiva medlemmar helt andra förväntningar på organisationen än tidigare. Föreningsformen upplevs inte längre som nödvändig eller en förutsättning för ideellt engagemang.

Efter 45 år med samma organisationsstruktur finns det anledning att pröva om det kan finnas andra sätt att locka till ideellt engagemang bland medlemmarna.

I förslaget till IOGT-NTO:s strategi för ett nyktrare samhälle – rörelseriktning för 2016–2021 sägs: "... IOGT-NTO måste bli bättre på att möta det engagemang som finns för våra frågor. Ibland står vår organisationsstruktur i vägen för ett ideellt engagemang och nya tankar om

hur vi flyttar fram positionerna.” Nu gäller det att skapa *strukturer för engagemang – inte engagemang för strukturer*.

Distriktets uppdrag enligt stadgarna

I stadgarna beskrivs distriktsstyrelsens uppdrag på detta sätt:

”Distriktsstyrelsen är distriktets verkställande organ. Mellan distriktsårsmötena är distriktsstyrelsen distriktets beslutande organ. Den leder distriktets arbete efter stadgar, grundsatser, ideologiska program samt distriktsårsmötets och kongressens beslut. *Distriktsstyrelsen ska ge stöd åt föreningarna och medverka till förnyelse, effektivitet och struktur.*

Till distriktsårsmötet ska distriktsstyrelsen lägga fram verksamhetsberättelse, ekonomisk berättelse och förslag till arbetsplan och budget.”

Ramar för tre testmodeller

Förbundsstyrelsen söker nu kongressens stöd för att genomföra testverksamhet under sex (6) år (samma tid som strategidokumentet 2016–2021 omfattar) med tre (3) olika inriktningar. Testverksamheten är frivillig. De distrikt som tycker att det kan vara intressant att pröva något nytt kan anmäla intresse, övriga arbetar vidare som i dag. Tanken är att starta testverksamheten med ett mindre antal distrikt, tre till fem. Ramarna för dessa är:

Inriktning 1: Ett medlemsstyrt distrikt – distriktsförening

Inriktningen går ut på att testa tanken med distriktsförening. En distriktsförening ersätter nuvarande distrikt.

Den här inriktningen förutsätter ”direkt demokrati” – de medlemmar som kommer på årsmötet utgör ombuds församling, till skillnad mot i dag då föreningarna väljer ombud till årsmötet. För att kunna genomföra testverksamhet med modellen krävs stöd från kongressen om en avvikelse från stadgarna under testperioden.

Alla medlemmar inom det geografiska området blir medlemmar i distriktsföreningen. Distriktsföreningen är den minsta gemensamma nämnaren för alla medlemmar. Som medlem kan en utöver detta också välja att bli medlem i en lokalförening om en så önskar.

Huvuduppdraget för en distriktsförening är att hjälpa medlemmar att kanalisera sitt engagemang. Det kan vara genom att delta i av distriktsföreningen organiserade aktiviteter, starta ny verksamhet eller slussa till befintlig verksamhet inom ramen för distriktsföreningen. Det kan även vara att starta upp nya föreningar eller slussa vidare till befintliga föreningar. Fokus ligger på utveckling och verksamhet.

För att fokusera kompetens och resurser lyfts administrativa och förvaltande uppgifter från distriktsföreningen till central administrativ service. Fastighetsfrågor, arbetsgivarfrågor och ekonomisk administration samordnas i syfte att nå effektivitet och att bygga spetskompetens inom dessa områden. Relationen mellan distriktsföreningen och det administrativa rådet blir konsultativt.

Inriktning 2: Ett föreningsstyrt distrikt

Den här inriktningen har sin utgångspunkt i den befintliga organisationsstrukturen. Distriktet har fortsatt en aktiv roll i att stimulera och utveckla den lokala föreningsverksamheten för att målen i verksamhetsplanerna ska uppfyllas. Vidare ska distriktet stimulera den stora grupp medlemmar som inte är medlemmar i någon förening. Denna grupp ökar dessutom. För att frigöra kraft för detta utvecklingsansvar ska så stora delar som möjligt av administrativa och förvaltande uppgifter läggas ut på samma sätt som i inriktning 1.

Inriktning 3: Ett förbundsstyrt distrikt

Inriktningen kan uppfattas som långtgående för distriktet. Här tar förbundet över ansvaret för både utveckling av verksamhet och medlemmarnas ideella engagemang.

Förbundsstyrelsen är väl medveten om det. Detta till trots vore det spännande att få pröva denna modell. Fördelen skulle kunna visa sig i att:

- Distriktet fortsätter att vara kittet i lokalföreningarnas vardagsverksamhet.
- Utvecklingsarbetet ges möjlighet att bedrivas utan att störas av de vardagskrav som många distriktsstyrelser upplever som det främsta hindret för ett effektivt utvecklingsarbete.

Distriktet ansvarar för administrativa och förvaltande uppgifter samt står för service och stöd till lokala föreningar.

Förbundet ansvarar för det verksamhetsmässiga utvecklingsarbetet och utvecklingen av det ideella engagemanget hos medlemmarna. Tanken är inte att förbundet ska besluta vad som ska göras inom distriktet. Det diskuteras fram i dialog mellan förbundet och distriktet och befästs i en överenskommelse. Arbetet leds av den centralt anställda utvecklingskonsulenten som rapporterar till en styrgrupp med representation från både distriktet och förbundet. För utvecklingsarbetet disponeras de centrala ekonomiska resurser som distriktet tilldelas genom ansökan.

Administrativt stöd

Ett stort hinder för distriktets möjligheter att arbeta med verksamhetsutveckling anges vara belastningen av administrativa och förvaltande uppgifter. Därför ber förbundsstyrelsen om uppdraget att erbjuda administrativ service till distriktet. I samråd med distriktet prioriteras de administrativa områden som ger mest avlastning för distriktsstyrelserna. I de diskussioner som genomförts under processen med detta förslag har bland annat följande områden nämnts:

- Personaladministration
  - löneadministration
  - avtals- och pensionsfrågor
  - fortbildning
  - central anställning av distriktets personal
- Bokföring och redovisning
- Ekonomisk förvaltning
- Fastighetsförvaltning

Utvärdering

Planering och genomförande av de olika modellerna sker i nära samverkan mellan respektive distrikt och förbundet. Detta för att en bra utvärdering ska kunna genomföras och för att generaliserande kunskaper och erfarenheter ska kunna dras av testverksamheterna.

Dialog med aktuella distrikt

Detaljerna om hur verksamheten inom de tre inriktningarna ska genomföras ska diskuteras med vart och ett av de distrikt som kommer att delta i testverksamheten.

Med dessa tecknas en överenskommelse enligt följande:

Distriktets uppdrag, i tillägg till stadgarna, är att inom ramen för testverksamheten skapa nya strukturer för verksamhet där enskilda medlemmar kan ge uttryck för sitt engagemang.

I överenskommelsen tas därutöver bland annat följande punkter upp:

- **Syftet med testet** är att aktivera de medlemmar, såväl föreningsanslutna som centralt anslutna, som inte deltar i föreningarnas eller distriktets reguljära verksamhet.
- Att nya **plattformar för verksamheter** ska utvecklas inom ramen för testet.
- En beskrivning av **vilka uppgifter som ska lyftas bort från DS** för att skapa utrymme för de uppdrag som ligger inom ramen för testet.
- Beskrivning av hur **utvärderingen av testet** ska genomföras.
- De **ekonomiska förutsättningarna för testet**.
- Hur testverksamheten **regelbundet ska följas upp**.

För inriktning 3 dessutom:

- Utvecklingskonsulentens roll som ledare av projektet.
- Ansvar för arbetsledningen av fältanställd personal inom distriktet.
- Det verksamhetsmässiga gränssnittet mellan distriktet och förbundet.